

BREV FRA NORGETIL FRANKRIKE 1716—1850

A.

OVERSIKT OVER TAKSERING THURN & TAXIS —
FRANSK KORRESPONDANSE 1716 - 1850 MED
UTGANG FRA PREUSSEN.— NORSKE BREV BETALT TIL
HAMBURG.

B.

OVERSIKT OVER TAKSERING PREUSSEN — FRANSK
KORRESPONDANSE 1818—1850 MED UTGANG FRA
PREUSSEN.— NORSKE BREV BETALT TIL
HAMBURG.

Av Harry Snarvold

Franco Hamburg – BREV FRA NORGE TIL FRANKRIKE 1716 – 1850

Harry Snarvold

A.

OVERSIKT OVER TAKSERING *THURN & TAXIS* - FRANSK KORRESPONDANSE 1716-1850 FOR PORTOBREV MED UTGANG FRA PREUSSEN - NORSKE BREV BETALT TIL HAMBURG.

INNLEDNING.

Den italienske slekten Thurn & Taxis sto for organiseringen av den første større postforvaltningen i Europa i moderne tid. I 1450 innrettet en gren av familien en effektiv postforvaltning i Milano med en tallrik stab med uniformerte postbærere. På denne tiden hadde det habsburgske fyrstehus en sterk interesse av en rask og pålitelig postgang mellom de landområder som de regjerte over.

I 1490 ga Maxmilian I, romerrikets keiser, to medlemmer av slekten i oppdrag å organisere postsambandet mellom Østerrike og Nederland og mellom Frankrike og Rom. Langsmed befordringsveien hadde man etablert forskjellige stasjoner, hvor både hester og postførere ble byttet ut. I 1716 ble det opprettet en avtale mellom T&T og Frankrike for bl.a. transport av nordisk korrespondanse mellom Hamburg og Paris.

Posttrafikken mellom Hamburg og Frankrike ble avbrutt ved krigen i 1794 og det ble nødvendig å legge ruten over Basel og senere over Düsseldorf. Kontoret i Hamburg korresponderte med Paris med forseglede sekker via Düsseldorf og Neuss.

De brev som var stemplet HAMBURG, DANNEMARK eller SUEDE med destinasjon Paris eller videre, skulle sendes med denne post. Som en følge av Napoleonskrigene og Frankrikes okkupasjon av Hamburg i 1806 ble det Bergske postkontor innstallert i Hamburg.

I desember 1801 sluttet T&T en viktig avtale med Frankrike der T&T fikk ta hand om all fransk og spansk posttrafikk øst for elven Rhinen, et område som ble delt i 4 soner eller "*Rayons*" av hvilke Hamburg og Lübeck lå i den fjerde. Se Fig. 1. Denne regulering med *rayons* ble etter befrielsekrigene grunnleggende også for den preussiske og franske postavtale i 1817.

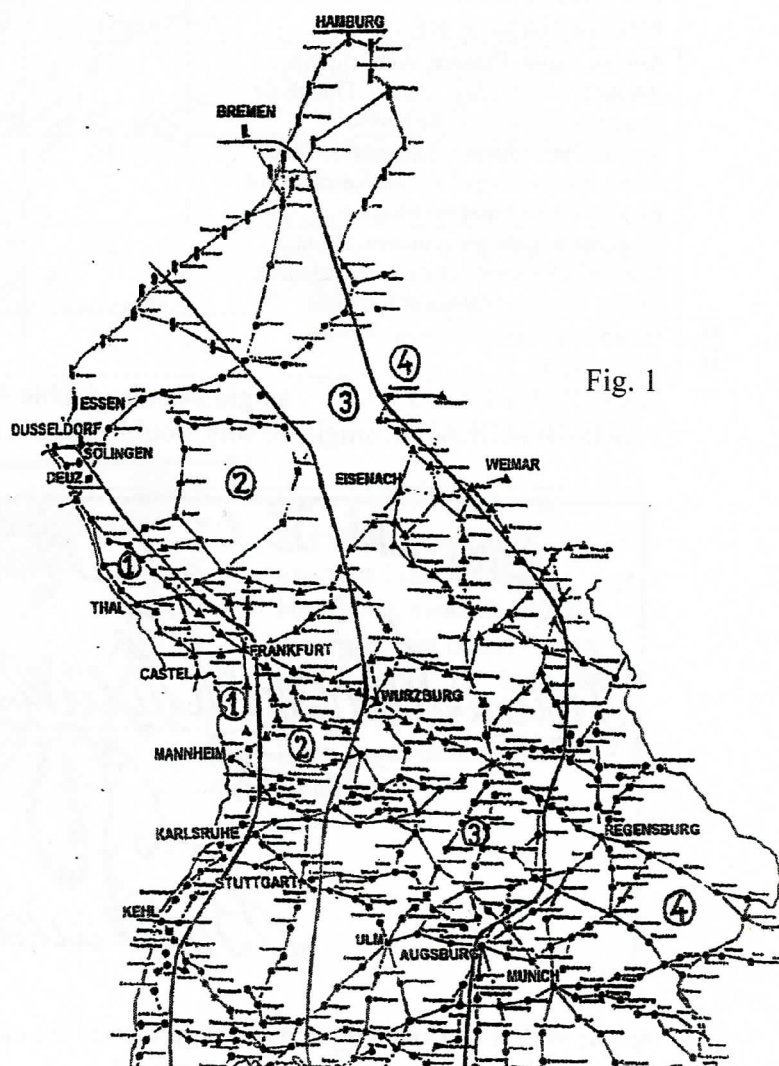

Fig. 1

Fig. 2

TARIFF OF 8 JULY 1759.

DISTANCE: suivant le nombre de Postes et les routes que tiennent les courriers.	QUATRE TAXES			
HUIT ZONES	7 ½ g. Lettre simple	+ 1 g avec enveloppe	x) Lettre double	Once des paques
Jusqu'à 20 lieues	4	5	7	16
De 20 à à 40 lieues	5	6	9	20
De 40 à à 60 lieues	6	7	10	24
De 60 à à 80 lieues	7	8	12	28
De 80 à à 100 lieues	8	9	14	32
De 100 à ii 120 lieues	10	11	18	40
De 120 à it 150 lieues	12	13	22	48
Plus de 150 lieues	14	15	26	56

x) < 40 lieus: double - 1 sol

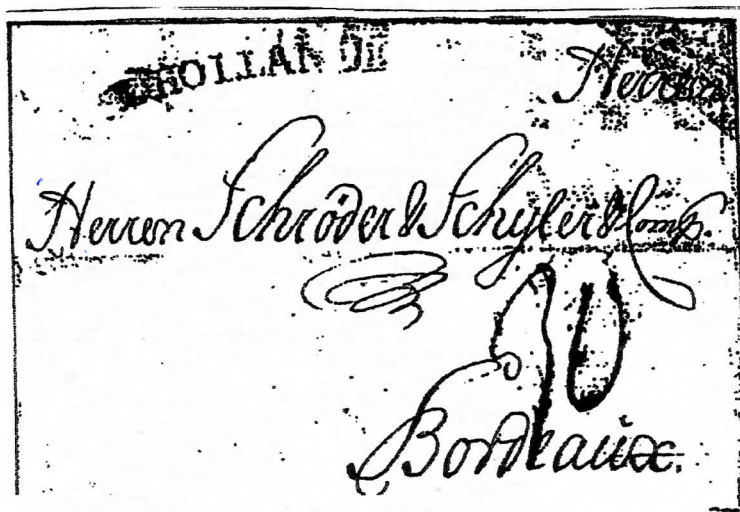
>40 lieus : double - 2 sols

Fig. 3

DE L'ETRANGER OU PARIS EN PROVENANCE DE.	Lettre simple	Lettre enveloppe	Lettre double	Once des paquets
Anvers, Gand, Flandre, Autrichienne, Brabant, Liège, Huy, Dinant, Duché de Luxembourg, Comté de Namur	12	13	22	48
Rudemonde, Gueldre Espagnole, Maestricht, Aix-la-Chapelle, Limbourg, B51e, Berne, Neuf-Châtel et la Suisse .	16	17	30	3 liv. 4 s.
Angleterre, Cologne, Juliers, Bonn, Coblenz, Hollande et Zelande, Madrid, Cadix, Séville, Malaga et Espagne	20	21	38	4 liv.
Hambourg, Lübeck et autres villes d'Allemagne	24	25	46	4 liv. 16,s

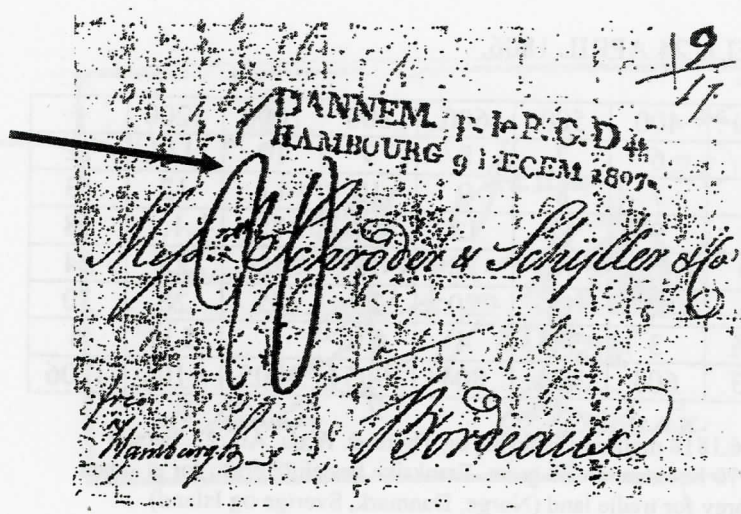
HAMBURG-PARIS single 24 sols, double 46 sols, (48 - 2)

PARIS-BORDEAUX. single 10 sols, double 18 sols, (20 - 2)

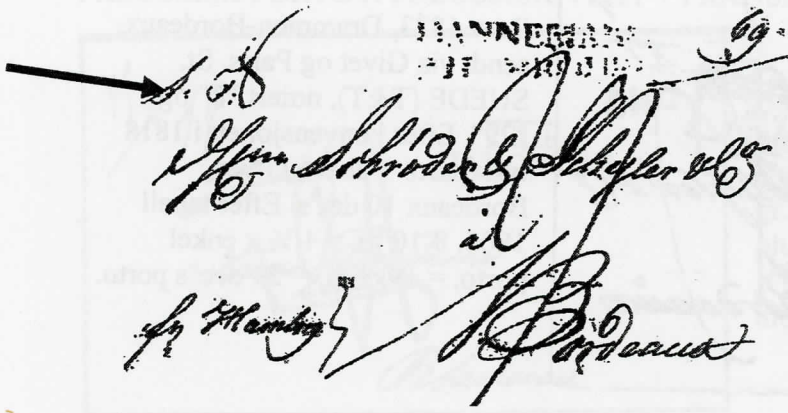

Brev 1782 Trondheim-Bordeaux, sendt med agent til Amsterdam, derfra til Paris. Stemplet D'HOLLANDE i Paris som takserte brevet med "30" sols porto, Amsterdam-Paris 20 sols, Paris-Bordeaux 10 sols

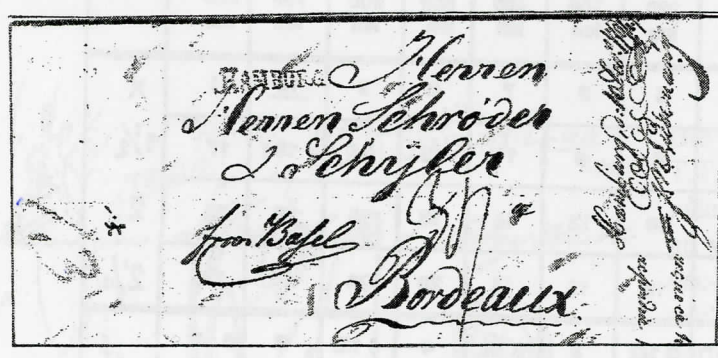
I desember 1796 ble *livres* og *sols* endret til *francs* og *centimes*, gjeldende fra oktober 1800, da 2 sols ble satt til 10 centimes. Ny vektsprogresjon fra samme tid.

Brev Christiania-Bordeaux 1807, merket "20" dec-s.
 Se overvektstegn, tabell 1806, Hamburg-Paris = 12 dec-s, Paris-Bordeaux 8 dec-s ved 8 gr. vekt.

Brev Molde-Bordeaux 1811 merket "29" decimer. Notert "8" gram, Paris-Bordeaux 11 dec-s se tabell 1806, (7 dec-s x 1 1/2 - 11 dec-s) Hamburg 12 dec-s x 1 1/2 = 18 dec's, porto 29 dec's.

Brev 1794, Trondheim-Bordeaux, sendt med kurir til agenten Ludemann, Hamburg, viderebefordret med post via Basel, betalt ekstra porto "13" L.sk. Satt i porto med "34" rols. Brev sendt denne ruten er sjeldne.

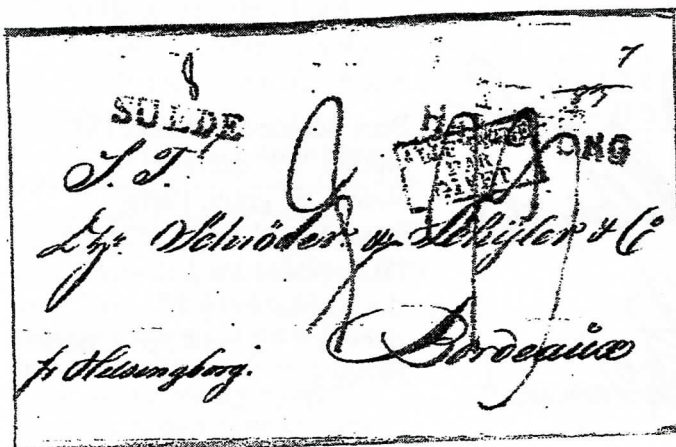
Fig. 4

TABELL 24 APRIL 1806.

LETTRES, de Bureau à Bureau

Poids	50 Km	100	200	300	400	500	600	800	1000	1200	+
6 g	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
8 g	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
10 g	3	5	6	8	9	11	12	14	15	1	18
15 g	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24
20 g	5	8	10	13	15	18	20	23	25	28	30
+ 5	1	1 ½	2	2 ½	3	3 ½	4	4 ½	5	5 ½	6
1000 g	201	302	402	503	603	704	804	905	1005	1106	1206

Overensstemmende med Konvensjonen 17.6.1818 mellom Frankrike og Thurn & Taxis, Art. 23, betalte Frankrike til T&T for brev fra den 4. rayon 70 Kreuzer pr. 30 gram. Frankrike bestemte porto for et sidant enkelt brev (7 ½ gr.) til 9 decimer. Transittbrev for tredje land (Norge, Danmark, Sverige og Island) inngikk i denne overenskommelse med samme regler.

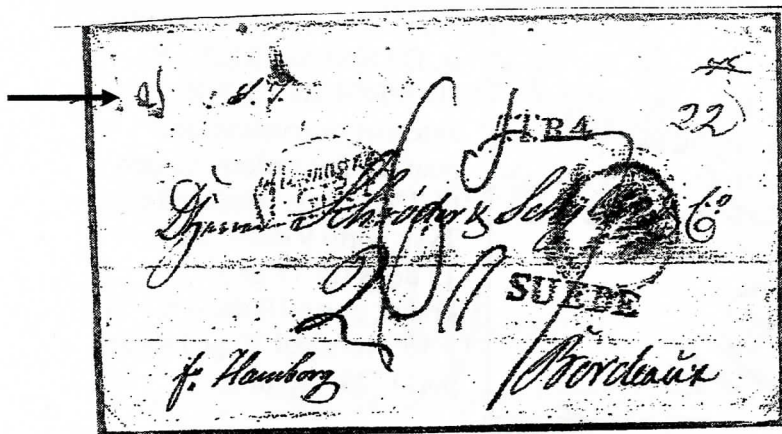

Brev 1823, Drammen-Bordeaux, sendt via Givet og Paris. St. SUEDE (T&T), notert "8" og "29". Etter konvensjonen i 1818 tysk porto 9 dec-s, Givet-Bordeaux 10 dec's. Etter tabell 1806, 8-10 gr. = 1 ½ x enkel porto, = 19x1 ½ = 29 dec"s porto.

Fig. 5

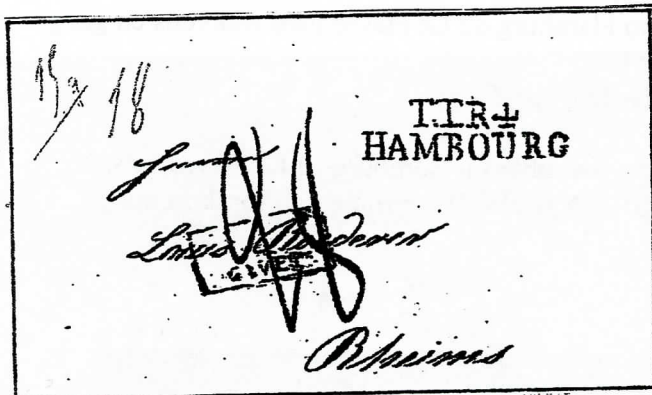
AVSTAND TIL	40 km	80 km	150 km	220 km	300 km	400 km	500 km	600 km	750 km	900 km	
til 7½ gr.	2 dec.	3	4	5	6	7	8	9	10	11	X
til 10 gr.	3	5	6	8	9	11	12	14	15	17	1½
til 15 gr.	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	2
til 20 gr.	5	8	10	13	15	18	20	23	25	28	2½
+ 5 gr.	1	1 ½	2	2 ½	3	3 ½	4	4 ½	5	5 ½	

Fransk portotabell 1828 - 1849 i decimer.

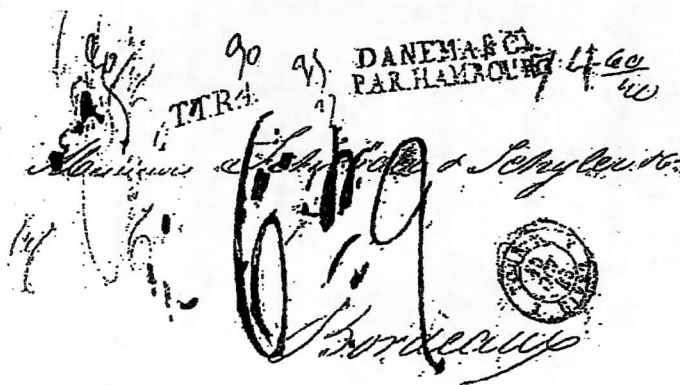

Brev 1829, Christiania-Bordeaux, st. T.T.R.4 (efter 1818), SUEDE og notert "25" gr. Tysk porto med T&T til Givet 9 dec's plus fransk 10 dec-s = 19 dec-s enkel vekt, 25-30 gr. gir $32 \times 19 = 67$ dec-s eller som påskrevet "6F7". I tilleggssavtale i 1837 ble det bestemt en delt vekts - progresjon,:

I tilleggssavtale i 1837 ble det bestemt en delt vektprogresjon:
PREUSSISK PORTO X PREUSSISK VEKT + FRANSK PORTO X FRANSK VEKT.

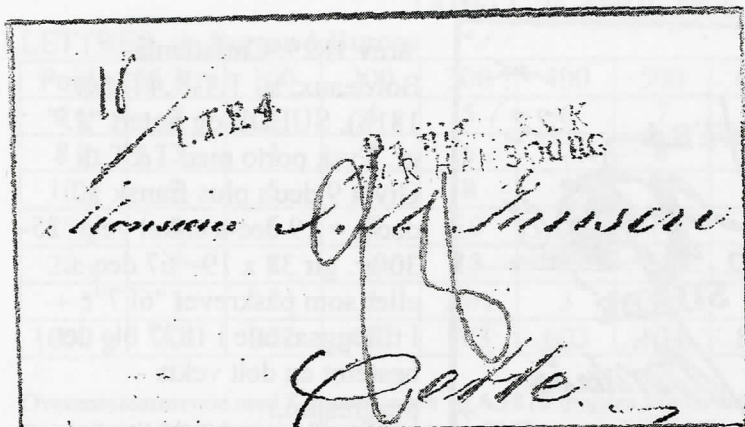

Brev 1838, Hamburg -Reims, påtegnet "15", "18" og "28". Vekt etter tysk progresjon $15-22 \frac{1}{2}$ gr. enkel porto $9 \text{ dec's} \times 2 = 18 \text{ dec's}$ plus fransk Givet-Reims $4 \text{ dec's} \times 2 \frac{1}{2} = 10 \text{ dec-s}$, totalt 28 dec-s å betale for mottageren.

Brev 1843, Arendal-Bordeaux, T.T.R.4, sendt med T&T til Givet, påtegnet "30", "27" og "35", ved 30 gr. vekt tysk porto $9 \text{ dec-s} \times 3 = 27 \text{ dec-s}$ plus fransk $10 \text{ dec-s} \times 3 \frac{1}{2} = 35 \text{ dec's}$, totalt "6F2" eller 62 decimer i porto.

Brev 1843 Christiania-Cette, st. DANNEMARK/PAR HAMBOURG, T.T.R.4, antegnet overvektstegn, man har her bedømt vekten til 7 ½ -10 gr. i Frankrike. Tysk porto 9 dec-s x 1 ½ = 13 dec's (til 15 gr.) Fransk porto 10 dec-s x 1 ½ = 15 dec-s, (til 10.gr.) totalt porto "28" decimer.

Ved tilleggsavtale 1.1.1844 kom en reduksjon fra 9 dec-s til 5 dec-s tysk porto (20 dec-s pr. 30 gram).

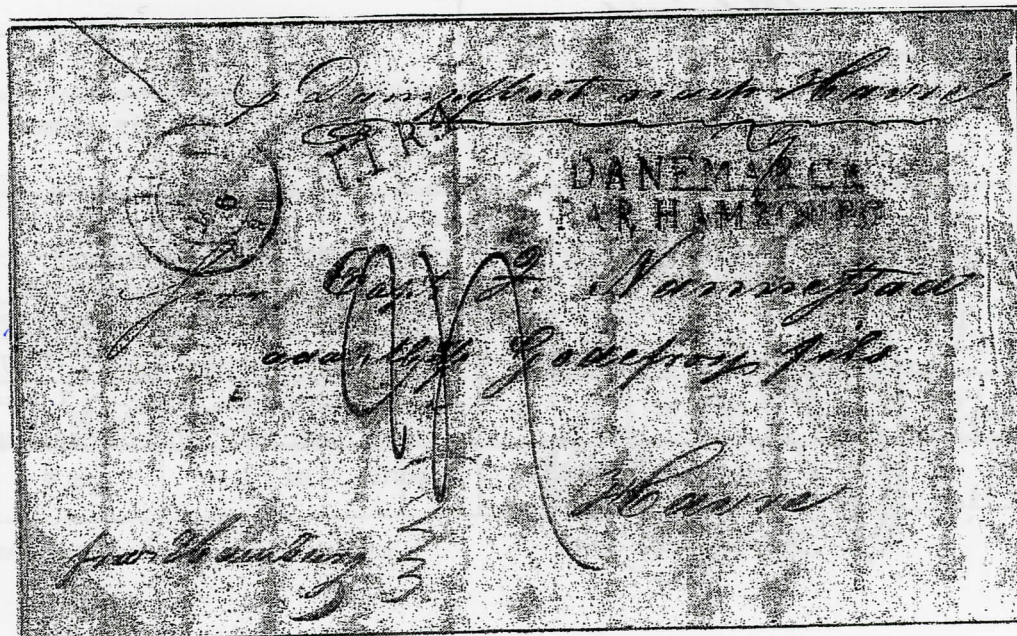
Samme 1.1.1848 en reduksjon til 4 dec-s tysk porto (16 dec-s pr. 30 gram).

En sjøpostlinje ble opprettet i 1837 mellom Hamburg og Le Havre med frekvens en gang i uken til 1847.

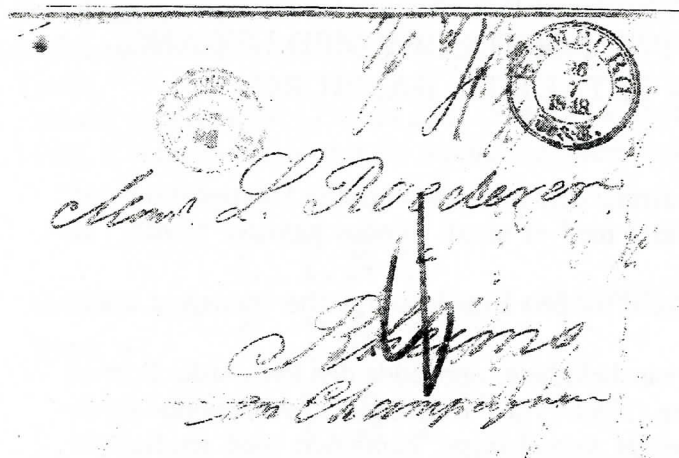
Den var dyrere enn landforbindelsen og tok lengre tid.

Brev den 30. aug., årstall mangler, sendt pr. dampbåt fra Hamburg til Le Havre og satt i porto med "24" decimer. Stemplet PRUSSE/PAR/GIVET i ramme kan forekomme på slike brev og er slått i Le Havre.

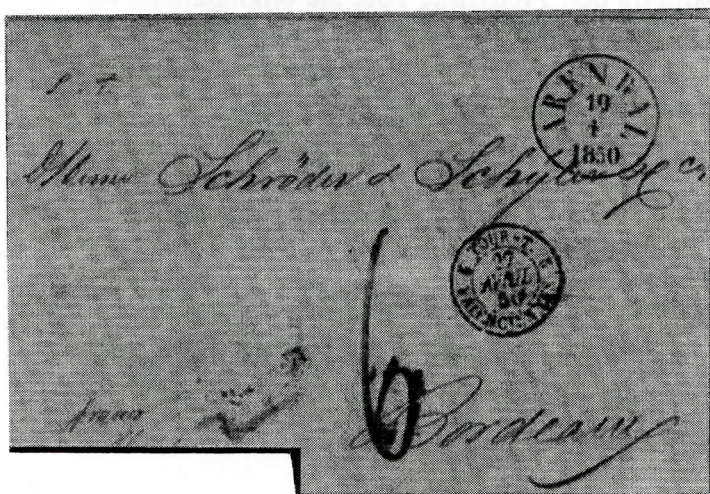
Disse brev er meget sjeldne.

Brev 30.11.1848 fra Landskrona til Reims, sendt privat til Hamburg, satt i porto med tysk (T&T) 4 dec-s plur fransk 4 dec-s = "8" dec"s. Stemplet "TOUR-T/VALENCIENNES", slått i St. Quentin.

I 1849 fikk Frankrike enhetsporto 20 centimes (2 dec's) og ved konvensjonen 1.8.1849 ble portoen mellom Tyskland og Frankrike satt til 6 dec's (tysk 3 decs og fransk 3 dec-s.) Betalt brev til Hamburg fra Arendal 10.4.1850 sendt til Bordeaux med "6" dec-s porto. Stempel TOUR T/VALENCI S.

B. OVERSIKT TAKSERING PREUSSISK-FRANSK KORRESPONDANSE 1818-1850. FOR PORTOBREV MED UTGANG FRA PREUSSEN. NORSKE BREV BETALT TIL HAMBURG.

INNLEDNING.

Det var Kurfürst Friedrich Wilhelm som dannet den Brandenburgische Staatspost og som startet opp en postrute fra Memel til Paris med et antall mindre biposter knyttet til hovedruten.

I 1713 ble Die Preussische Staatspost avskilt fra den Brandenburgische Staatspost under kong Friedrich I av Preussen.

Til tross for mange kriger og finansielle vanskeligheter oppnådde den Preussiske Post en vesentlig status under Friedrich Den Store (1740-1786). Den franske revolusjonen og de følgende kriger med omfattende territorielle forandringer, kombinert med stridigheter med Thurn & Taxis, påvirket imidlertid Staatsposten ufordelaktig.

Preussen var involvert i koalisjoner mot Frankrike i 1806, og etter besettelsen av Berlin tok Frankrike over Staatsposten, og som følge herav, med mange avbrudd i den preussiske postvirksomheten.. Etter Napoleonskrigene og Kongressen i Wien i 1815, vendte Preussen tilbake til normale forhold og den Preussiske Post ble omorganisert og skapte de nødvendige kondisjoner for en effektiv postforvaltning. Den første postoverenskomst med Frankrike kom i 1818.

Den Preussiske Post overtok alle fasiliteter til den Thurn & Taxise Post i 1867.

KONVENSJONER OG FORSKRIFTER.

De første preussisk-franske postkonvensjon fra 1817, i kraft fra 1.5.1818, bestemte at brevene skulle sendes helt frankert eller ufrankert. Delfrankering var ikke tillatt og medførte at mottakeren måtte betale full porto. I konvensjonen ble Preussen inndelt i 5 s.k. *rayons* med nummer 1 - 5. Ufrankerte brev fra Preussen til Frankrike ble påført dette *rayon*-stempel som angav avsenderområdet for beregning av den preussiske porto. Delgebyret for det enkelte brev ble beregnet etter følgende tabell:

FIG. 1.

1. Rayon	4 decimer	
2. Rayon	6 decimer (	(Köln)
3. Rayon	8 decimer	
4. Rayon	10 decimer	(Hamburg, Berlin)
5. Rayon	13 decimer	(Greifswald)

For portobrev ble totalportoens sammensatt av den preussiske og franske delporto. Brevene ble sendt i låste sekker direkte via Aachen (og Belgien) til Givet eller til Saarbrücken og Forbach på den franske side av grensen. Når brevene forlot preussisk postområde var de hverken veiet eller takserte. Dette ble først utført av det franske grensepostkontor som takserte hvert enkelt brev. Det belgiske transittgebyr var allerede innberegnet i den preussiske takst. Vanlige stempler å finne på disse brev er "PRUSSE PAR GIVET" og "PRUSSE PAR FORBACH".

Den aktuelle rayonstempel ble slått ved kontoret i Aachen eller Saarbrücken, CPR1 o.s.v. (*Correspondance Prussienne du Rayon premier*).

Man beregnet totalgebyret (porto å betale) for brevene etter følgende formel: PREUSSISK PORTO + FRANSK PORTO x FRANSK VEKTSProgressjon.

Den franske delporto ble beregnet etter avstand fra grensepostkontoret til bestemmelsesstedet og dermed forskjellig for f.eks. *Givet* og *Strassburg*. Se videre under A: Thurn & Taxis:

Franske tariffer 8 juli 1759, 24 april 1806 og 1828-1849.

I FIG. 2 vises stempelsatser for Aachen og Saarbrücken:

<p>AACHEN :</p> <p>Type a</p>	<p>C. P. R. 1.</p> <p>C. P. R. 2.</p> <p>C. P. R. 3.</p> <p>C. P. R. 4.</p> <p>C. P. R. 5.</p>	<p>SAARBRÜCKEN :</p>	<p>C. P. R. 1.</p> <p>C. P. R. 2.</p> <p>C. P. R. 3.</p> <p>C. P. R. 4.</p> <p>C. P. R. 5.</p>
-------------------------------	--	----------------------	--

Det kan nevnes at en avvikende type var utlevert allerede i 1816 til Aachen.

For Aachen avløste en andre stempelsats den første i april 1823, se FIG. 3

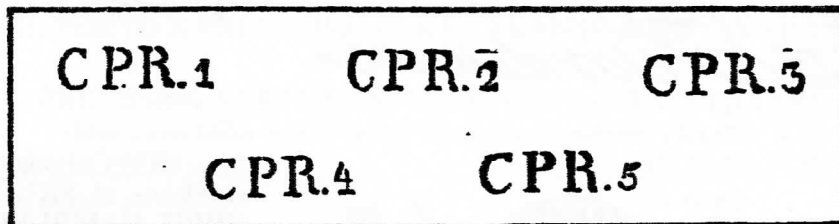

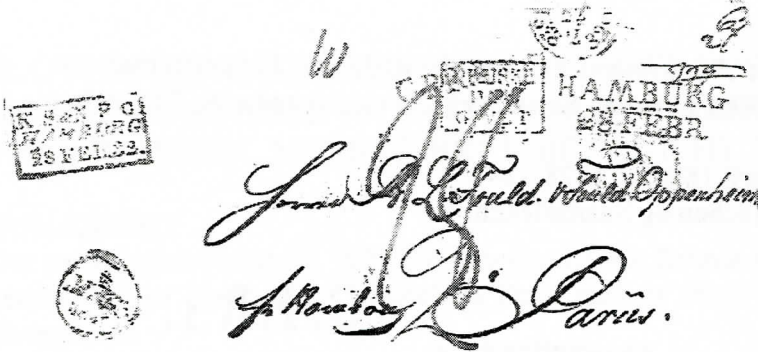
Fig. 3

For transittbrev fra Skandinavia gjennom Preussen var det ikke truffet spesielle bestemmelser. Brevene måtte være frankerte til den preussiske grenseinngang, Hamburg eller Lübeck, og fikk motsvarende rayonstempel. (CPR4).

Brev 1831 Christiansand-Bordeaux, st. HAMBURG, PRUSSE PAR GIVET, CPR5, Preussisk porto 13 dec-s, Fransk porto 10 dec-s, total "23" dec's i porto.

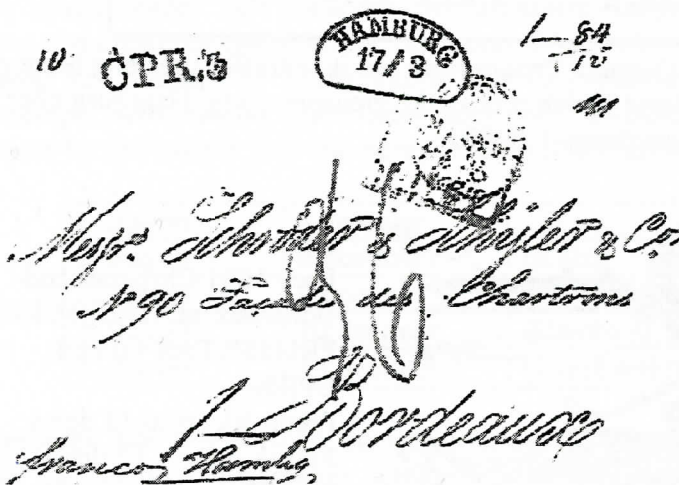

Brev 1832 Christiania - Paris, 'st. HAMBURG og CPR4, "PRUSSE PAR GIVET" og "10" g.. overvekt. Preussisk porto 10 dec-s Fransk porto (Paris) 4 dec's, 14 dec-s x 2 = "28" dec's i porto.

Brev 1833 Christiania - Bordeaux, st. GREIFSWALD 27 OCT, PRUSSE PAR FORBACH og "10" begge i rødt. CPR4 og overvekts-tegn Preussisk porto, østlig rute via Strassburg, = 10 dec's, fransk porto 10 dec's = 20 dec's x 1 1/2 = "30" dec's.

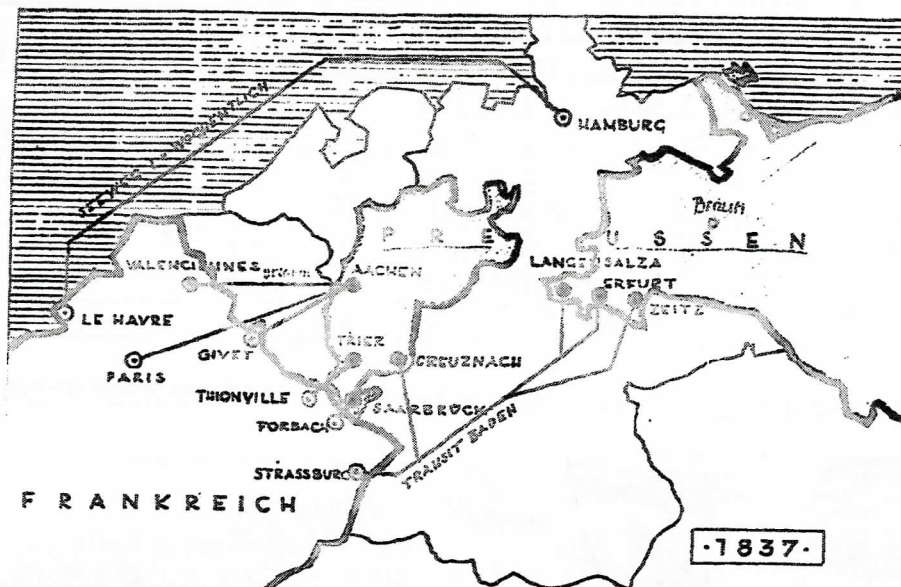

Brev 1835 Christiania - Bordeaux, st. PRUSSE PAR GIVET, HAMBURG, notert "10" og "36", CPR3 (skulle vært CPR4). Preussisk porto 10 dec's = 18 dec-s x 2 = 36 dec's "10" gram i tabell 1828. 2 x enkel porto.

Som det framgår av enkelte brev, så finner man av og til feil-avstemplinger. Disse kan forklares, sier prof. W. Bruns, ved ren uvitenhet eller bekvemmelighet (slurv).

FIG. 4. Kart som viser grensepostkontorene etter overenskommelsen med Frankrike i kraft fra 1.3.1837.

Som nevnt, så ble totalgebyret for portobrev beregnet etter den franske vektsprogresjon, men ble endret ved en tilleggsavtale i 1837. Der ble det bestemt en delt vektsprogresjon: **PREUSSISK PORTO X PREUSSISK VEKT + FRANSK PORTO X FRANSK VEKT.**

PREUSSISK VEKTSPROGRESJON fra 1.1.1825: (Innenriks)

(Men denne hadde ingen praktisk betydning for portobrev før etter 1837)

VEKTSPROGRESJON:	ANTALL PORTO
Under 11 ¼ gram	1 x porto
Fra 11 ¼ gram til 15 gram	1 ½ x porto
Fra 15 gram til 22 ½ gram	2 x porto
Fra 22 ½ gram til 30 gram	2 ½ x porto

For videre 7 ½ gram et halvt enkel porto i tillegg.

Samtidig ble det preussiske delgebyret ikke lenger beregnet etter rayontilhørighet, uten analogt med den innenlandske preussiske posttariff for alle poststeder i avstand til grensepostkontorene mot Frankrike. Rayonstemplene var etter dette ikke lenger en beregningsgrunn for mottakeren i Frankrike, uten bare ved kvartalsvise avregning mot Preussen som var fastlagt i konvensjonen 6.2.1818

FIG. 5. Gjelder via Aachen til Valenciennes.

A		B (før 1837).
Fra Köln	1. Rayon 4 ½ Sgr. = 5 ½ dec.	4 dec.
Fra Wesel	2. Rayon 5 Sgr. = 6 dec.	6 dec.
Fra Minden	3. Rayon 8 Sgr. = 9 ½ dec.	8 dec.
Fra Berlin (Hamburg)	4. Rayon 12 Sgr. = 14 ½ dec.	10 dec.
Fra Stettin	4. Rayon 14 Sgr. = 17 dec.	10 dec.
Fra Danzig	5. Rayon 17 Sgr. = 20 ½ dec.	13 dec.
Fra Königsberg	5. Rayon 19 Sgr. = 23 dec.	13 dec.

Se Fig. 1

Som framgår av tabellen så ble det dyrere (etter 1837) til lenger den preussiske postruten var, og som mottakeren i Frankrike fikk betale.

Som eksempel: portobrev fra Hamburg, tidligere 10 decimer og derefter 14 decimer.

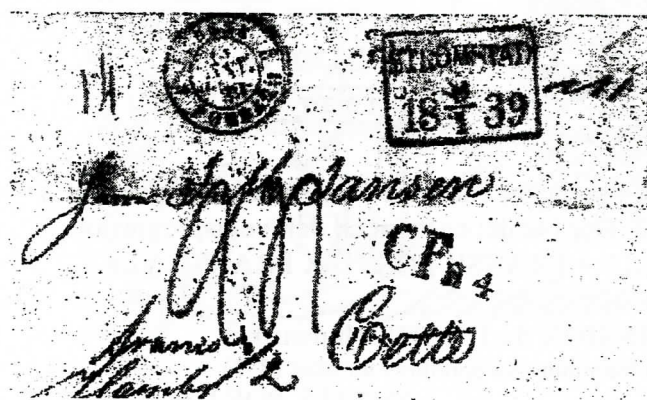
Som framgår av tabellen så ble det dyrere (etter 1837) til lenger den preussiske postruten var, og som mottakeren i Frankrike fikk betale. Som eksempel: portobrev fra Hamburg, tidligere 10 decimer og derefter 14 decimer.

Fig. 6

UTDRAG fra "Tarif des Postes de Prusse" fra september 1836 i decimer.

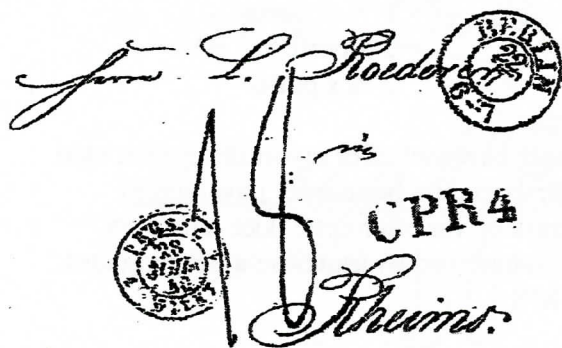
Preussisk poststed	Franske grensepostkontorer		
	Forbach	Givet	Strassburg
Aachen	3		
Berlin		14	12 ^x
Cöln		5	7
Danzig		20	19
Greifswald		16	14
Königsberg, Preussen		23	20
Stettin		16	14
Stralsund		16	14
Wesel		6	6

^x) Fra Berlin (Hamburg) til Strassburg = 12 dec-s, bare om brevene var sendt via Zeitz, Erfurt eller Langensalza.

Brev 1839 Stavanger-Cette, st. CPR4 i Kreuznach, PRUSSE 2 FORBACH 2, brukt i Strassburg, notert "14" og "24". Preussisk porto 14 dec-s (Kreuznach = Givet) Fransk porto 10 dec-s, totalt 24 dec-s i porto.

14

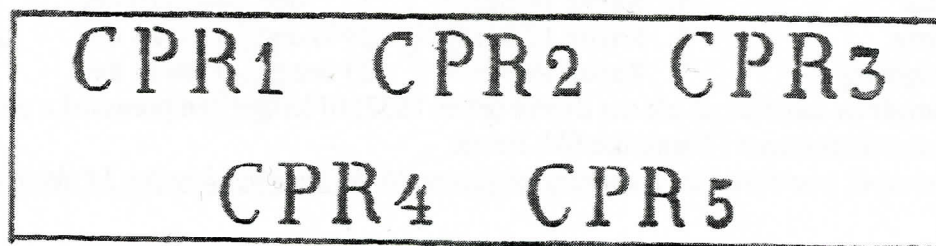

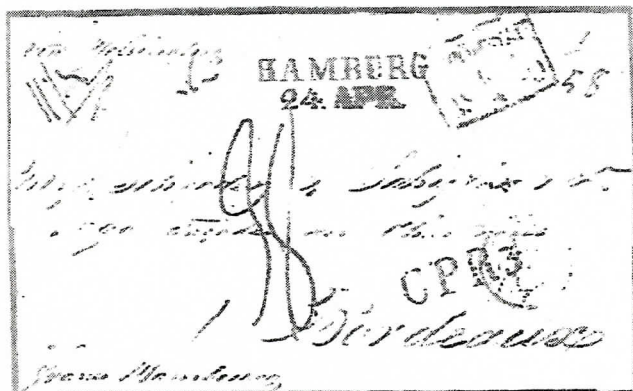
Champagne-brev" 1840, Berlin-Reims, st. PRUSSE 1 GIVET 1, notert "14" og "18". Preussisk porto 14 dec-s Fransk porto 4 dec-s, totalt 18 dec-s i porto. Se tabeller i fig. 5 og 6.

"

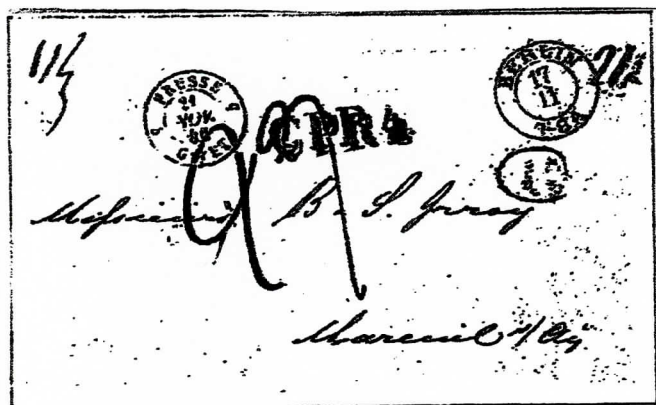
Ved overenskommelsen i 1837 fikk Aachen en ny karakteristisk stempelsats. Bokstavene var nå større og punktet etter R var tatt bort. Disse nye rayon-stempler for Aachen er alltid kombinert med den franske grenseinngang Givet.

Fig. 7

Brev 1.840 Christiania-Bordeaux, st.
 HAMBURG, CPR3, PRUSSE 3 GIVET 3,
 notert "11 1/4" gram. I Aachen stemplet for den 3.
 rayon, Preussisk porto 9 dec`s. Fransk, porto 20
 dec-s efter tabell 1828-1844.
 Efter tysk tabell 11 1/4 g. til 15 g. 12 x enkel
 porto, men i Givet (eller Paris) har man
 multiplisert med 2, Preussisk porto dermed 18
 dec-s. Total 38 dec-s.

Brev 1846 Berlin-Aachen-Givet-Marcilly, st.
 Prusse 5 GIVET 5 (St. Quentin) og CPR2
 overstemplet med CPR4.
 Vektantegnelse "11 1/4" g., "29" og "21".
 Preussisk porto 14 x 112 = 21 dec-s
 Fransk porto 4 x 2 = 8 dec-s, totalt 29 dec-s i
 porto.

Kildehenvisning:

Werner Münzberg (hefte):

Wigand Bruns:

Hamsoli Sieber:

*Postverhältnisse zwischen Preussen und
 Frankreich 1803 - 1858*

Taxzifferen und Rayonstempel 1817 - 1847

Postverhältnisse zwischen Thurn & Taxis und

Frankreich in der Vertragsperiode von 1818 - 1844